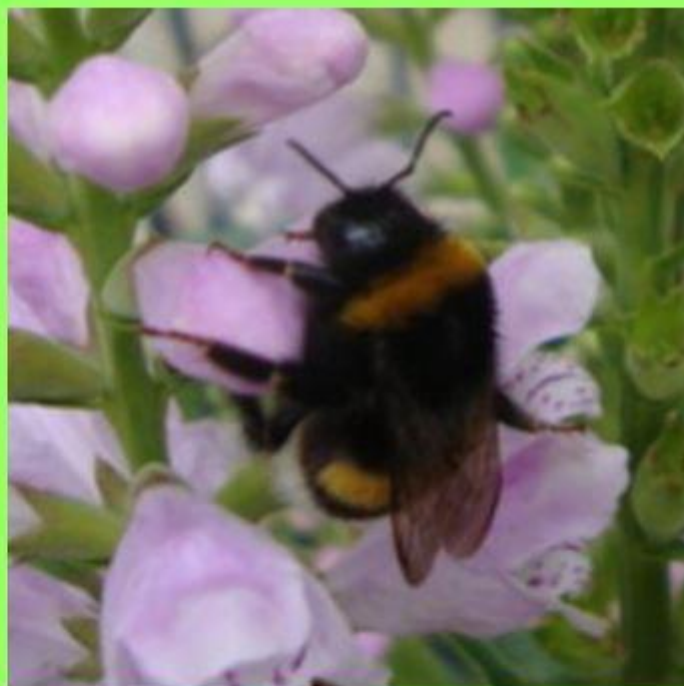

Vereniging voor natuur- en milieu-educatie
Sinds 1984

hardenberg
gramsbergen

DE HOMMEL

November 2014

Negentiende jaargang
Verschijnt 5 x per jaar

Nummer 5

De inhoud van deze Hommel

3	Voorwoord
4	Hommelzoemers
7	Ledenbestand
8	Leukste natuurbelevissen of waarnemingen
9	De vleermuis
10	De spreekw, deel 2
11	Paddenstoelen plukken?
13	Ruimte voor de Vecht, deel 1
15	Insectenhotelketen
16	JSje: Muizenpraat + Vogelweetje 52: de tiftjaf
17	Snoepwinkel
18	IVN-ers stellen zich voor
19	Vervolg IVN-ers stellen zich voor
21	Huisspitsmuis
22	Excursie Rheezeveld
25	Ruben Smit naar Hardenberg
27	Natuursymposium 'Samen vernieuwen'
29	Vervolg Natuursymposium 'Samen vernieuwen' + Apps
31	Buitengroetjes: Nazomer
32	Paddenstoelen VVV + Vogelweetje 53: de houtsnip
33	Vogelweetje 54: de fregatvogel + JSje drie klein vogeltjes
34	Mededeling van de redactie + Haardhout
35	Bestuur, contactpersonen en ledenadministratie

BOEKHANDEL
Kantoorleverancier
& Multimedia **HEIJINK**

HARDENBERG

VOOR AL UW NATUUR- EN MILIEUBOEKEN!

**VOORSTRAAT 32
TEL. 0523-261392**

**FORTUINSTRAT 10
TEL. 0523-261612**

Voorwoord

2014 stond in het teken van de geslaagde lezingen. De combinatie lezing en excursie werd zeer gewaardeerd. De dia's van de presentatie in de Koppel, werden dan diezelfde dag (of nacht) werkelijkheid in het veld.

Als alleen een lezing werd gegeven was de opkomst zeer hoog, omdat ook mensen die iets minder veldgericht zijn, van de partij zijn. Het begon met een amuse over biodiversiteit gevolgd door vier gangen: mossen, muizen, paddenstoelen en de nieuwe wildernis.

De natuur gaat nu slapen en het IVN programma gaat even op de waakvlam. Dat geldt overigens niet voor de mensen van het landschapsonderhoud, want die gaan altijd door. We zien uit naar 2015. Er zijn nieuwe initiatieven. De groene koffer brengt de natuur bij de mensen thuis. Gidsen gaan weer gidsen gidsen, met duurzaamheid als thema. En de provincie verleende een subsidie van 2500 euro voor het opzetten van een 'insectenhotelketen'. U kunt daarover lezen in deze Hommel.

In deze Hommel? Met de bijen gaat het niet zo goed in Nederland. Met de Hommel wel. Met grote dank aan de redactie!

Waarnemend voorzitter

John Roeden

Het IVN draagt bij aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap

H O M M E L Z O E M E R S

Oproep!

Op 29 november wordt ons erelid **Kor te Velde 75 jaar**. Velen onder ons hebben hem gekend als een actief lid van onze vereniging. Het zou fijn zijn als jullie hem een kaartje willen sturen. Het adres luidt:

Kor te Velde

Clara Feyoena Heem, afd. de Delle

Rheezerweg 73

7771 TD Hardenberg

Korte mededeling

In 2015 komt de Hommel voortaan vier keer per jaar uit. Natuurbelevissen en/of waarnemingen zijn van harte welkom. Stuur uw kopij voor 15 januari 2015 naar de redactie van de Hommel.

De redactie wenst u alvast een hele fijne decembermaand en voor 2015 een gezond jaar en vooral veel wandel, fiets, en buitenplezier!

U kunt De Hommel in kleur bekijken op internet. Ga naar ivnhardenberg.nl

Hartelijk dank aan de leden die de Hommel in de wijken aan huis bezorgen. Zonder uw hulp was het in 2014 financieel niet mogelijk om dit blad te verspreiden.

Wij hopen dat we in 2015 weer op uw hulp kunnen rekenen.

De redactie.

en klik vervolgens op: Over IVN > Communicatie > De Hommel

De volgende Hommel komt uit in de maand februari 2015.

U kunt uw kopij insturen tot uiterlijk 15 januari 2015.

Aan te leveren artikelen graag in Word, lettergrootte 11, lettertype Times New Roman. Grootte (inclusief spaties) maximaal 2500 tekens zonder foto en 2300 tekens met foto.

Foto's per mail los aanleveren

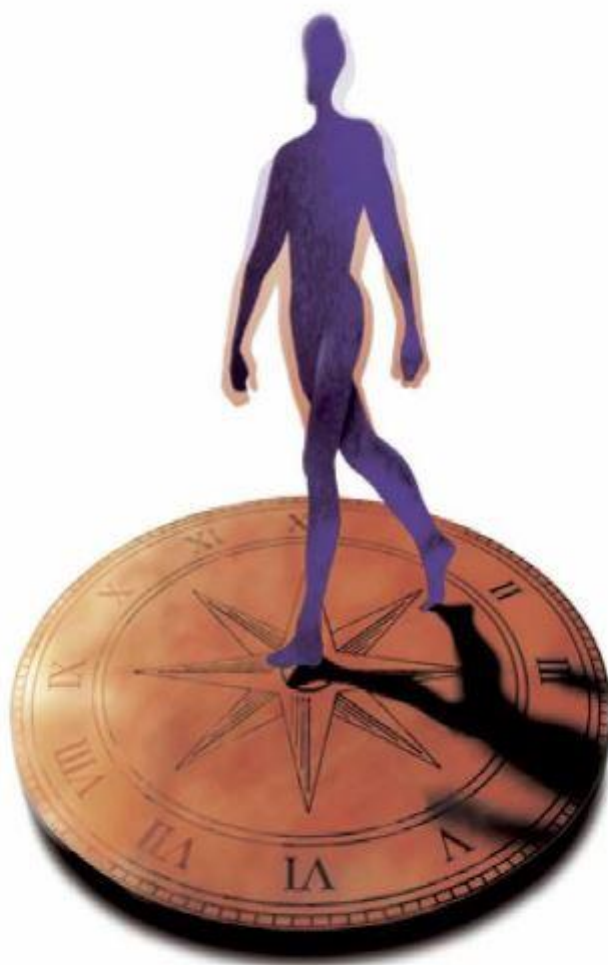
Handgeschreven artikelen mogen ook.

Kopij bij voorkeur naar e-mailadres:

dehommel@ivnhardenberg.nl

De redactie dankt u al vast voor uw bijdrage.

Gesponsord door

Rabobank

verrassend
&
origineel

ROEL
VANDENBIGGELAAR
BLOEMEN & WONEN & CADEAUS

EUROPAWEG 21-23
7772 BN HARDENBERG
TELEFOON 0523-271400

Auto verzekeren Bij Vrieling

Bereken uw premie op
www.bijvrieling.nl

Leden bij IVN

IVN Hardenberg-Gramsbergen behoort tot de grootste natuurverenigingen van ons land. Wij hebben momenteel meer dan 370 leden, naast 30 jeugdleden en 30 donateurs. Hieronder begroeten we de nieuwe leden, die zich onlangs hebben aangemeld.

Nieuwe jeugdleden:

Sander Mulder, Ommen

Nieuwe leden:

Dhr. Henk Wagter, Hardenberg

Nieuwe donateurs:

Geen

Wie van de IVN leden meldt het volgende nieuwe lid aan? Op naar 400 leden!

Steun de doelstellingen van onze vereniging en van het landelijke IVN.

Steun natuur, milieu en landschap!

Alle info bij de ledenadministratie; zie ook de verenigingsinfo achter in dit blad!

*Hartelijk welkom
natuurliefhebbers!*

*Wij hopen dat u zich
gauw thuis zult voelen in
onze vereniging!*

In memoriam

Op 5 september 2014 overleed Harry Hulzebosch uit Balkbrug. Hij maakte tien jaar deel uit van de groep vrijwilligers van het landschapsonderhoud. Ondanks de afstand van z'n woning tot de werklocatie was hij altijd punctueel aanwezig. Hoewel hij een enigszins ingetogen karakter had waren de groepsleden erg op hem gesteld. We zullen hem dan ook node missen.

Op 11 september bij de crematieplechtigheid in Mepel was de groep vrijwilligers vertegenwoordigd door Geertje van der Berg, Henk Meijerink, Johan Seinen en Wiebe Tolman. Zij hebben Bea gecondoleerd en veel sterkte gewenst.

Landschapsonderhoud en het bestuur.

De leukste natuurbelevenis of waarneming van de maand.

Heeft u in de natuur iets leuks of iets bijzonders meegemaakt? Laat anderen daar dan van meegenieten en stuur uw bericht - graag met foto - naar de redactie en wij maken er melding van.

Gevonden vleermuis

Ik, mijn opa en wat anderen hoorden ineens een hoog gepiep boven ons. We keken op en zagen een valk met iets in zijn poten. Wat het was konden we niet zien. De valk landde verder op in het gras maar vloog snel weer weg omdat wij te dichtbij waren gekomen. Van de schrik liet hij zijn prooi vallen en doordat zijn prooi fladderde zagen we meteen dat het een vogel of iets anders was dat vloog. En gelijk hadden we want na een lange zoekactie vonden we hem, een vleermuis met een beetje een raar vleugeltje. (zie pijl op foto). Wij dachten eerst dat als we het vleugeltje weer repareren, hij wel weer weg zal vliegen, dus heb ik snel handschoenen gepakt en aan mijn opa gegeven. Het beestje beet wel even maar gelukkig heeft niemand een schrammetje opgelopen. Daarna zijn we gewoon weer naar huis gegaan. Een kwartier later ging ik weer eens kijken maar hij zat nog steeds op dezelfde plek dus heb ik toch maar een bakje gepakt. Even aarzelde ik maar toen heb ik hem toch maar in het bakje gezet. Ik heb hem meegenomen en de dierenambulance gebeld. Die zeiden dat als je hem tegen een boom aanzet, hij er in zal klimmen en vanaf boven een duikvlucht zal nemen. (Vleermuizen kost het te veel energie om van de grond op te vliegen). Als hij de volgende dag nog op de zelfde plek zat moesten we weer contact met hun opnemen maar dat hoefde niet want hij klom net als een aapje de boom in.

Joshua Woudt, 11 jaar (jeugdlid IVN)

I.V.N. Voor U die van de natuur houdt

De vleermuis

Op 13 september ging een klein groepje personen onder leiding van Jan en Tinus het bos in om vleermuizen te spotten met de batdetectors.

Deze diertjes zijn actief in het donker. Vliegende zoogdieren zijn het.

Mysterieus, want wat weet een leek van deze dieren?

Ze slapen in de winter, vangen de (rot)vliegen voor ons omdat ze deze lekker vinden, ze paren in

de nazomer, krijgen jongen in het voorjaar, hun draagtijd is vier weken. Hoe zit dat dan? Paren in september, bevallen in april-mei, een draagtijd van 4 weken? Dit klopt toch niet? Veel vragen dus die avond.

Nu blijkt dat na de paring het sperma van de vleermuisman door het vrouwtje in het lichaam wordt opgeslagen. Ze bewaart het goed, voedt de spermatozoën tijdens haar winterslaap en als ze dan in het voorjaar de eisprong krijgt vindt de bevruchting plaats, ze wordt zwanger. Een klein wonder, dat dan na vier weken het jong geboren wordt.

Wij hoorden die avond redelijk veel vleermuizen vliegen, ook de lokroep van de mannetjes konden we waarnemen. Vrouwtjes en mannetjes, vaak van verschillende soorten, komen dus in de nazomer naar hun winterverblijfplaats om te balt-sen. Mannetjes lokken de vrouwtjes met geluid en geurstof.

Wij hoorden die avond o.a. de watervleermuis, de dwergvleermuis en het balts-geluid van de ruige dwergvleermuis.

Een mooie wandeling, stiekem, in het donkere bos van het landgoed De Groote Scheere.

Baukje Reitsma

Onze IVN site
www.ivnhardenberg.nl
wordt gehost en gesponsord door
Ekkelenkamp Websolutions.
Wilt u meer weten over
dit internetbedrijf?
kijk dan op www.ekkelenkamp.nl.

De Spreeuw (*Sturnus Vulgaris*) deel 2

Zie hem daar hangen, hoog aan een stevige berk, de mooiste spreeuwenkast ooit, geen pot, kom zeg, kast onder de kasten. Bewonderend kijk ik naar mijn eigen huisvlijt. Wat is dat? Aarde, leem, aan de rand van het dak? Het loopt door tot aan de invliegopening. Welke onverlaat heeft het gewaagd om dit royale onderkomen te besmeuren. Nee, geen mensenwerk. De kast is gekaapt, gekraakt door een rivaliserende soortgenoot. Met een zucht zet ik me op een boomstronk, wacht tot de boef zich laat zien. Lang duurt het niet. Een boomklever glipt naar binnen, de gluiperd! Wat een schurkenpaar. In de nabije omtrek heb ik drie kasten, speciaal voor hen gemaakt, volgens de juiste maten, met een zijingang op de juiste plek. En wat doen ze? Leggen beslag op mijn spreeuwenpaleis. Ondankbare schepselen zijn het. Laten hun op maat gemaakte kasten links liggen en gaan politiek rechts wonen in een veel te grote woning. Rekening houden met de spreeuwen, dat alledaagse gevogelte, vergeet het maar. Besmeuren het onder architectuur gebouwde onderkomen. Krakers zijn het, ordinaire krakers. Ik ben blij dat ik er geen zwembadje of drinkbakje aan vast heb gemaakt. Had een koppel eenden er zeker hun intrek in genomen. Het woongenot van de boomklever verstoort ik niet. In het najaar maak ik de kast schoon, boen hem, herstel hem in zijn oude glorie en hoop op passende bewoners. Voor alle andere soorten in dit veel te gelikte bos heb ik passende nestkasten gemaakt. Het heeft me een fortuin gekost, het is het me waard, mijn vijfsterrenkast zullen ze met rust laten. *Sturnus Vulgaris*, grijp je kans, nu het nog kan. Stel me niet teleur! Nestel!

(wordt vervolgd)

Henk van Duuren

Paddenstoelen plukken?

In ons land is het plukken van paddenstoelen soms verboden. Dit komt doordat paddenstoelen niet wettelijk zijn beschermd. In sommige terreinen wordt het plukken van paddenstoelen wel gedoogd, als het om geringe hoeveelheden gaat, maar commerciële pluk wordt meestal beboet. De overtreding wordt dan aangemerkt als "stroperij". Paddenstoelen zijn veldvruchten en daardoor zijn ze eigendom van de eigenaar van de grond. Plukken op eigen grond of met toestemming van de eigenaar mag altijd. Het voornaamste argument tegen het plukken is dat men dit ziet als beschadiging van de natuur, die ertoe leidt dat andere mensen er niet meer van kunnen genieten. Bekend is ook dat buiten de paden lopen nadelig is voor de in de bodem levende organismen en schimmels. Waar veel gelopen wordt groeien altijd minder paddenstoelen. Voor wetenschappelijk onderzoek en voor educatieve doeleinden is het plukken soms wel nodig wat de Nederlandse Mycologische Vereniging ook onderschrijft.

Al lang is aangetoond dat door het plukken van paddenstoelen de soorten niet worden bedreigd. Paddenstoelen zijn namelijk, net als bramen en bessen, vruchtlichamen van een grotere 'plant': de schimmel in de bodem. **De schimmel blijft achter en kan gewoon blijven groeien** en het volgende seizoen weer nieuwe paddenstoelen maken, net zo goed als er het volgende jaar ook weer nieuwe bramen aan de braamstruik komen. Het vreemde is dat het plukken van bramen en bessen in ons land nergens verboden is.

De ingewijde paddenstoelenliefhebber weet dat de meeste paddenstoelen niet in het bos groeien, maar langs bosranden, paden en wegbermen. En die worden soms enkele keren per jaar gemaaid en als het maaisel ook nog wordt afgevoerd ontstaat een schrale berm waar de meest zeldzame paddenstoelen en planten soms te vinden zijn.

Nederland en België zijn de enige landen in Europa waar het plukken soms lokaal verboden is. In alle overige Europese landen is plukken een volksbezigheid en een algemeen plukverbod ondenkbaar.

Blijft de vraag waarom je de 'vruchten' van de schimmel zou willen plukken, als ze gewoon in de winkel te koop zijn en veilig gebruik dan verzekerd is. Immers nog steeds worden mensen jaarlijks ziek of overlijden aan het eten van zelf geplukte paddenstoelen.

Zie ook mooie website; 'alles over paddenstoelen', echt de moeite waard.

Gert Diepeveen.

Verzameling witsteelfranjehoeden

GEWOON DE BAANDER

Bij de Baander kennen ze nog de smaak van vroeger. Heerlijke en eerlijke biologische groentes en vlees voor stoofschotels.

En natuurlijk voor elke gelegenheid een smaakvol pakket.

De Baander Krommesteeg 1

77712 AV Hardenberg

Tel. 0523-273755

www.streekproductendebaander.nl

Web www.gaasbeekmedia.nl

Druk

Print

Sign

Sjop

Bezoekadres Bruchterweg 13
7772 BD Hardenberg

Telefoon 0523 - 271146

E-mail print@gaasbeekmedia.nl
Web www.gaasbeekmedia.nl

Ruimte voor de Vecht.

Ken je de term “Ruimte voor de Vecht (RvdV)? Dat is mooi! En ook wat de inhoud is? Lijkt weinig interessant maar is erg belangrijk. Kijk, we kunnen lyrisch doen bij een plantje, vogeltje, visje e.d. Dat is onze hobby. Daarom zijn we lid van het IVN. Maar dan is het ook goed als we ons realiseren dat de terreinen waar we ons nog kunnen overgeven aan onze hobby sterk onder druk staan. Kwantitatief en kwalitatief. RvdV is geen slogan maar een plan in ontwikkeling waar keihard onderhandeld wordt over de inrichting

De Uilenkamp bij Diffelen

van het Vechtdal. Dan moet er iets of iemand zijn die in het noodzakelijke samenspel tussen diverse participanten de natuur vertegenwoordigt. Daarom nodig ik jullie uit om samen met mij een tipje van de sluier op te lichten. Ik heb namelijk in deze wereld van onderhandelingen gezeten. Het belang wil ik daarom graag aan jullie doorgeven. Voor mij is dit artikeltje geslaagd als jullie in het veld weet hebben van het ruimtelijke beleid. Genoeg introductie, kom op we gaan op reis. We stappen, pak hem beet 500 jaar terug op de trein. De strijd tegen het water was nog kleinschalig en handmatig, natuur genoeg. We gaan in sneltreinvaart door, stoppen nergens en arriveren in 1900. Normalisering van de Vecht, bochten eruit, stuwen er in, een heel spektakel. Voor de natuur wordt het er niet mooier op. Verder, 1953, rampjaar. Deltaplan, Deltaprogramma, ophoging dijken, ook van de Vecht. We gaan door en laten met opzet ontzettend veel achtergrond informatie (prognoses, procedures, besluiten) voor wat het is. Halte 1990, de term EHS (Ecologische Hoofdstructuur) wordt geïntroduceerd, ook voor de Vecht. Halte 1994, een cruciaal moment voor de Overijsselse Vecht. Er wordt gebiedsgericht beleid voor het Vecht-Regge gebied ontwikkeld. Inmiddels is op EU-niveau de Kaderrichtlijn Water van kracht geworden. Hierin wordt o.a. bepaald dat beheerders van wateren verplicht zijn terreinen in te richten voor opvang van water, de retentiebekkens. Vanuit deze eis wordt het waterschap (toen nog Velt en Vecht) verplicht ruimte te maken om rivierwater in tijden van hoge afvoer tijdelijk op te vangen. Om e.e.a. in goede banen te leiden verschijnt in 2008 het provinciale Startdocument RvdV. In 2009 komt het Masterplan RvdV uit. Het doel van dit plan is om kwaliteit en bruikbaarheid van het Vechtdal aan te laten sluiten op de eisen van deze tijd.

We schieten al op maar we zijn er nog niet. We stappen uit en gaan nu maar te voet verder. Een goed moment om even te pauzeren. Mijn schrijfruimte in deze Hommel is trouwens benut. Even de informatie laten bezinken. Bewaar dit gedeelte want het wordt *vervolgd* !

Jan van Kamer

OVERWEG

JUMPER HARDENBERG

óók goed voor uw tuin !

Dierenspeciaalzaak en Tuinbenodigdheden

Haal het ECOstyle magazine
voor natuurvriendelijk tuinieren.

Laat de natuur het werk doen

Hessenweg 17, Hardenberg. jumper@overweghardenberg.nl

Natuurcamping
De Klashorst

Recreëren op of vanuit deze
prachtige natuurcamping is
een aanrader voor elke
natuurliefhebber.

Veel gespotte vogels zijn o.a.:
spechten, mezen, mussen, boom-
klever, boomkruiper, oeverzwaluw, grote zilverrei-
ger, roofvogels en uilen. Maar ook dassen, vossen,
reeën en andere zoogdieren kunt u hier verwachten.

Beleef de natuur met één van onze volgende ac-
tiviteiten:

**Dauwtrappen, Kerstwandeling, Bushcraft Belevingswandeling, Bushcraft Fotopre-
sentatie, Bushcraft voor Kids Verjaardagspartijtje, Workshops Houtsnijden,
Bushcraft voor Scholen, Bushcraft op Maat voor diverse Groepen, Het Naar Buiten
Familiespel of een Excursierit met de Voerman van Staatsbosbeheer.**

Martin Overweg, Rheezerweg 123, 7795 DB Diffelen, tel. 06-1323 1326

E-mail: info@deklashorst.nl

Internet: www.deklashorst.nl ; www.facebook.com/vechtdalbushcraft

Insectenhotelketen

In juli ontvingen wij het mooie bericht dat de provincie Overijssel aan het IVN Hardenberg een subsidie van 2550 euro heeft verleend voor het opzetten van een insectenhotelketen. Wat is dat nu weer? Op de website www.ijienikoverijssel.nl/initiatiefkaart wordt het IVN-initiatief als volgt beschreven:

De activiteiten zijn gericht op het ontwikkelen van een “insectenhotelketen”. Doel is om met verschillende groepen mensen (kinderen/volwassenen/ouderen met en zonder [verstandelijke] beperking) onderkomens voor insecten (vlinderkasten en insectenhôtels) te maken. Het maken van de hotels vindt gezamenlijk plaats op drie dagen in voor- en najaar. De hotels worden geplaatst in de tuinen, erven, hofjes (e.d.) van de makers ervan. Het nut van de insectenhôtels wordt uitgelegd via excursies, lezingen en workshops, die in samenhang met de productie van de hotels worden georganiseerd. Het effect van de hotels (bewoning, bezoek, overwintering e.d.) wordt bijgehouden via de gangbare informatiekanalen van het IVN-Hardenberg: twitter, facebook, website, nieuwsbrief, verenigingsblad. Het belang van de hotels is gelegen in de bescherming van kwetsbare soorten insecten: vlinders, bijen en hommels. Verspreiding van de hotels (de keten) bevordert biodiversiteit en het voortbestaan van genoemde insecten. Door het project werken verschillende doelgroepen samen. Mensen met en zonder beperking ontmoeten elkaar, leren van elkaar, beleven de natuur, en realiseren een aantrekkelijk, tastbaar en zinvol product. Aan het einde van de dag beschikt de deelnemer over een “hotel”. Het initiatief kan leiden tot navolging: een “hotelketen” is immers goed voor het welzijn en het plezier van mens en dier.

Werk aan de winkel dus. Op drie dagen in 2015, in de winter, het voorjaar en de herfst wordt Hardenberg verrijkt met een hotelketen. Met bijzondere gasten! In de volgende excursiefolder en Hommels vindt u meer informatie.

Het bestuur

Muizenpraat.

De tuin werd opgeschoond, heggen gesnoeid en verplaatst, ook wat appelbomen die behoorlijk uitgeschoten waren moesten het ontgelden. Veel licht overspoelde de tuin en de aarde schudde van de noeste arbeid. Onder de dennenbomen woont de familie woelmuis, een berg zand onder de verlepte hosta's verraaft hun onderkomen. De vrouw des huizes schoffelde en harkte onvermoeibaar door en doorboorde per ongeluk het woelmuizenpaleis. De schrik ondergronds was groot en er werd alarm "gepiept". Tientallen woelmuizen schoten in een trein uit het beschadigde gat. De ouders voorop en daarna een lange sliert van kinder woelmuises, die elkaar vasthielden aan de kleine staartjes. Een grappig gezicht natuurlijk maar de paniek was groot. Slingerend renden de woelmuizen onder de heggen door, veel hindernissen moesten genomen worden, maar ze lieten elkaar niet los. Achter het schuurtje zijn ze de hoek om gerend. Op dit moment is nog niet duidelijk of ze nieuwe woonruimte gevonden hebben.

JSje.

Vogelweetje 52

De **tjiftjaf** (*Phylloscopus collybita*) lijkt als 2 druppels water op de fitis. Slechts de donkerder pootjes onderscheiden hem daar van. Maar de zang geeft een duidelijk verschil. De naam voor de tjiftjaf is klanknabootsend: *tjif-tjaf-tjif-tjaf*. Met een klein nuanceverschil bij onze oosterburen, getuige de Duitse naam zilpzalp. (Spreek uit "tsielp tsalp"). De moeilijke Latijnse naam duidt ook op de zang en vrij vertaald luidt deze: "bladspeurende geld-

wisselaar". Het eerste deel *Phylloscopus* is te begrijpen, want dit kleine bruine vogeltje beweegt zich veel tussen het bladgroen. *Collybita* slaat op de enigszins metaalachtige stem, alsof de vogel zilveren munten aan het tellen is. In ons land kent de tjiftjaf ook nog veel streeknamen. Een kleine opsomming: meizangertje, lentezangertje, maatslagertje, zagevijlertje, scharesliep, kapelmeesterke en trimtramke. Ze hebben allemaal wel iets te maken met de specifieke zang en met het feit dat de soort al behoorlijk vroeg in het voorjaar terugkeert uit z'n winterverblijf in Zuid-Europa en dan al z'n uitbundige zang laat horen. *Tjif-tjaf-tjif-tjaf*.....

Snoepwinkel

Bezoek de zee, een rivier of de zandgronden vanuit je luie stoel. Dwaal uren rond in de prachtige Nederlandse natuur met deze website vol natuurfilms. www.dwaalfilm.nl.

Om roofdieren te herkennen ontwikkelde ARK Natuurontwikkeling een gratis roofdierenapp voor smartphone en tablet. Met duidelijke tekeningen en teksten worden alle West-Europese roofdieren behandeld. Verkrijgbaar via www.ark.eu zoek op roofdierenapp.

Voor elk insect een hotel op maat. Ook voor natuurliefhebbers die geen handyman zijn. Dertig uiteenlopende ontwerpen voor onderkomens voor bijen, hommels, lieveheersbeestjes en andere nuttige insecten. *Bouw je eigen insectenhotel*; Melanie von Orlow. www.kosmosuitgevers.nl.

Een verhaal met een angel; Dave Goulson. Een boek over de ‘charismatische tijger’ van de insectenwereld: de hommelmel. Dit 5 sterrenboek laat aan de hand allerlei zien hoe belangrijk de hommelmel voor ons is. (En wij IVN-ers weten hoe belangrijk de Hommel voor ons is). ISBN13: 9789045026404.

Thuis in het veld 2.0. Deze website helpt je bij het herkennen van alle vogelsoorten in het vogelkoo. Je kunt online oefenen en ontdekken welke soorten je goed kent en welke nog lastig zijn. [http:// thuisinhetveld.sovon.nl](http://thuisinhetveld.sovon.nl).

Stadstuinieren; Tialda Hoogeveen & Arne van der Ree. Een groene oprit aanleggen, of bijen houden midden in de stad? Het boekje stadstuinieren helpt je op weg, ook als je een kleine tuin hebt, of alleen terras of balkon. ISBN13: 9789050114790.

De Nederlandsche vogelen (1770-1829) van amateurbioloog Nozeman en uitgever Sepp is zonder twijfel het mooiste vogelboek dat ooit in Nederland verscheen, volgens Haagse boekenmuseum. “Over den pimpelmees: zijn levendigheid en schoone kleuren maken hem voor het oog eener beschouwers zeer bevallig”. Illustraties zijn vaak op ware grootte!

IVN-ers stellen zich voor....

Vandaag ga ik op bezoek bij Annie Wilts. Het is een mistige morgen, gelukkig trekt de mist wat op wanneer ik bij Annie de straat in rij. Veel groen, fraaie bomen echt een stukje onverwacht Hardenberg dat mij verrast. Annie woont in een heerlijk huis met een prachtige tuin vol verrassingen. De vijvers zijn verbonden met elkaar en de grote moestuin met daarom heen de bloemenkamers en de vele zitjes zijn met zorg aangelegd. We beginnen met wat foto's en zelfs de geiten komen ons tegemoet. Annie geeft ze hun voer en vertelt dat het moeder en dochter zijn, ze zijn geboren op Moederdag en toevallig was dat ook nog Annie haar verjaardag. De sloot achterin stroomt via een duiker onder het spoor door naar de Vecht. Annie is in Hardenberg op 9 mei 1951 geboren. Ze komt uit een groot gezin en heeft vier broers en twee zussen. Vader werkte bij de Wavin en moeder was druk met het gezin. Annie heeft een heerlijke jeugd gehad waarin de natuur centraal stond, moeder was een echte tuinliefhebber en gaf dit door aan de kinderen. In de tuin was zelfs een boomgaard en Annie had met haar oudste broer een echte natuurverzameling een tentoonstelling waar ze van alles bij elkaar sprokkelde en bewaarden. De lagere school is om de hoek en ze beleeft een onbezorgde tijd. Later volgt Annie de opleiding voor verpleegkundige in Zwolle. Het is 1968 en Annie loopt stage in Hogeveen, daar komt ze Jaap tegen en het klikt. Beiden houden ze van de natuur en kiezen voor elkaar. Ze trouwen in 1973 en krijgen vijf kinderen, vier jongens en een meisje en inmiddels zijn er elf kleinkinderen. Eens per jaar is het nationale tuindag en alle kinderen helpen mee in de tuin, ieder doet waar zij of hij goed in is want tuinnieren doen ze allemaal even graag. Ik vind dit bijzonder zo'n grote groene familie. Annie en Jaap zijn al ruim tien jaar lid van het IVN. Samen hebben ze een enorme binding met de natuur en hebben de planten cursus zelfs twee keer gedaan. Annie volgde ook de vogelcursus, maar Jaap is toch beter bekend met de vogels. Annie heeft een enorme passie voor de tuin en al het groen om ons heen.

Daarom heeft ze de avondvakschool in bloemschikken en bloembinden gedaan, om zo workshops te kunnen geven aan huis. Op woensdagmiddag begeleidt Annie de groene groep van de Hoeksteen, dit is dankbaar werk want de groep geniet van de natuurlijke materialen uit de tuin. Annie werkt het liefst met alles wat ze maar kan vinden in haar tuin, om zo de mensen te leren anders te gaan kijken naar de natuur. Af en toe kijken we even naar buiten en in gedachten zie ik Annie in haar groene oase op zoek naar materialen. Wanneer ze op vakantie gingen met het gezin was Oostenrijk favoriet, de bergen en de heerlijke wandelingen door de wilde natuur. De vakanties waren om en om, zodat ze het andere jaar mooie natuurgebieden gingen ontdekken in Nederland. Lekker kamperen daar genoten vooral de kinderen van, want in een tentje slapen dat doen ze nu niet meer. Annie heeft samen met Jaap en met behulp van het IVN een educatief programma opgezet voor gehandicapten in Litouwen en zelfs een bus kunnen regelen. Het geld hebben ze met twee groepen bij elkaar gefietst. Annie is een bezige bij, buiten de tuin en haar les geven runt ze met haar man ook nog een Bed en Breakfast aan huis. “De Grune Kikker” biedt plaats aan vijf gasten, reken maar dat men verwend wordt door Annie, heerlijk genieten met uitzicht op de tuin. Annie vindt het jammer dat er dit jaar bijna geen groene kikkers zijn in de vijvers, want daar is de Bed en Breakfast naar vernoemd. Ik vraag of Annie nog tijd heeft voor zichzelf, maar dat is nou juist lekker bezig zijn buiten in de tuin en de natuur intrekken. Het liefst gaat Annie dagelijks op zoek naar natuurlijke materialen, maar vooral anderen bewust maken hoe je mooie creaties kunt maken van wat er zoal buiten groeit en bloeit. Het geeft heel veel voldoening zegt Annie wanneer een groep van tien bewoners van de ouderenvoorziening “Meander” intens geniet van de workshop. Ik wist het natuurlijk al. Maar door de ontmoeting met Annie besef je weer dat de natuur onmisbaar is.

Jacqueline.

TREK E-BIKE VAN HET JAAR 2013

Ga voor meer informatie over de elektrisch ondersteunde RIDE+ fietsen naar
www.trekbikes.com

Fietserz
Bruchterweg 85 a
7772 BK Hardenberg
(0523) 64 88 74
www.fietserz.nl

Huisspitsmuis

Op 25 september staat mijn hele tuin vol met muisvriendelijke vallen. Hillie Waning heeft iedere val huiselijk gemaakt met hooi en stro. Ook de tafel is gedekt met plantaardig voedsel voor de echte muizen en dierlijk voedsel voor de spitsmuizen. Even daarvoor heeft Hillie, in De Koppel, deskundig en inspirerend uitgelegd wat het verschil is tussen woelmuizen, echte muizen en spitsmuizen. Daarna gaan we gewapend met lampjes op nachtsafari.

Een voor een worden de huizen van de muizen gelicht en op hun inhoud gecontroleerd. Negentien keer gaat het mis: muis niet thuis. Een keer worden we 'blij gemaakt met een dode muis'. Niet in een val, maar gewoon op het pad. Slachtoffer van onze buurpoes Hummel. Maar in de laatste val is het raak: de huisspitsmuis. Behoedzaam wordt het diertje in een klein terrarium gezet, door Hillie voorzien van allerlei delicatessen. Spitsmuizen zitten aan de fysieke ondergrens van wat nog mogelijk is als warmbloedig organisme. Ze zijn zó klein dat ze heel snel afkoelen. Om hun lichaamstemperatuur op peil te houden moeten ze bijna permanent eten, want voedsel is energie. Ze eten per etmaal hun eigen lichaamsgewicht! Wanneer de spitsmuis langer dan twee uur slaapt gaat hij dood door verhongering. Daarom doet hij overdag alleen maar dutjes van enkele minuten. We zien dan ook een overijverig diertje, een mini-olifantje, die maar een doel heeft: eten. Het buffet van Hillie valt erg in de smaak!

John Roeden

Excursie naar het Rheezeveld

Vipera Verbindt

Onder leiding van de gidsen Ruud Jonker, in het dagelijks leven boswachter bij Staatsbosbeheer, Gerrit Hankamp en Marinus Oogjes bezochten wij met een groep van in totaal 13 personen op zaterdag 28 juni jl. het Rheezeveld, met daarin verschillende heidevelden waaronder de Kampmanskuiltjes. Met droge en natte heide, de Haarplas, Vak 14.

Dit Rheezeveld, eigendom van SBB, maakt onderdeel uit van het project “Vipera Verbindt”.

Het project, dat onder leiding staat van RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland) en werd gestart in 2007, bestaat uit een plan en uitvoering voor het verbinden van kleine, veelal geïsoleerd liggende heide en hoogveentjes in Overijssel tot een viertal grotere gebieden.

Het doel is bescherming van deze landschapstypen, maar vooral ook om de in deze leefgemeenschappen voorkomende bijzondere diersoorten in een noodzakelijk groter aaneengesloten leefgebied kansen te bieden om te overleven.

Wat planten betreft zijn dit de groeiplekken van bijvoorbeeld klokjesgentiaan, witte snavelbies, moeraswolfsklauw, gagel of beenbreek. Aan bijzondere dieren treffen we hier aan adder, levendbarende hagedis, heikikker, poelkikker, heideblauwtje, moeras- en heidesabelsprinkhaan, nachtzwaluw, boomleeuwrik, geelgors, roodborsttapuit.

Het Overijsselse project is vernoemd naar de adder, een belangrijke kernsoort en vertegenwoordiger van de twee bedreigde leefgebieden, heide en hoogveengebied.

“Vipera” is een geslacht van slangen uit de familie adders (Viperidae) en de onderfamilie “echte adders” (Viperinae) . Hiertoe behoort onze “gewone adder” (Vipera berus), de enige soort die in Nederland voorkomt.

Het Rheezeveld is een van die prachtige gebieden waar zeldzame amfibieën en reptielen als de adder nog te zien zijn.

Naast SBB en RAVON nemen meerdere terreinbeherende organisaties als Landschap Overijssel, particuliere eigenaren en diverse soortenbeschermende organisaties als Vlinderstichting, EIS-NL en FLORON aan dit project deel.

Waarom verbinding van heideterreinen?

Overijssel heeft in de 19de eeuw voor grote delen uit heidevelden bestaan. Gedurende de 20ste eeuw is het areaal heide fors geslonken. Grote delen zijn ontgonnen en in cultuur gebracht of zijn ingeplant met bos. Helaas neemt het areaal en de kwaliteit van heide in Overijssel nog steeds af, de laatste decennia in versneld tempo. Belangrijkste oorzaken zijn verdroging, vermesting en achterstallig onderhoud, waardoor verbossing optreedt. Door het afnemen van het heideareaal zijn veel van de heide afhankelijke plant- en diersoorten in kleinere gebieden beland en sterk in aantal achteruit gegaan, zo ook in het Rheezeveld.

Het merendeel van de bedreigde vlinders, reptielen, amfibieën en broedvogels is afhankelijk van dit biotoop.

Om te kunnen overleven werd het voor bijzondere soorten noodzakelijk om enkele van de nu voornamelijk geïsoleerd liggende heidevelden met elkaar te verbinden tot grotere aaneengesloten gebieden.

Zo moet om inteelt of uitsterven te voorkomen migratie van dieren kunnen plaatsvinden.

Een levensvatbare adderpopulatie, zo stelde Ruud, moet bijvoorbeeld uit ten minste 500 exemplaren bestaan.

Voor veel heidebewonende en lichtminnende dieren zijn de omliggende (donkere) bossen onneembare barrières en moeten hier open verbindingen worden gemaakt. Dus worden zij zonder passende maatregelen met uitsterven bedreigd.

Plangebied Hardenberg met daarin het Rheezeveld (A).

We gingen naar het Rheezeveld om eens te horen en te zien hoe de uitvoering binnen dit projectgebied tot nu toe is gerealiseerd en welke resultaten zijn geboekt.

Daarvoor kregen we voor we het gebied introkken in de werkschuur van SBB aan de N34 een leerzame uiteenzetting van Ruud.

In onderstaande kaart staat het plangebied in Hardenberg opgenomen met daarbij ook de verbindingen met andere terreinen in Hardenberg en Ommen die nog niet gerealiseerd zijn.

Maatregelen Rheezeveld (A).

Voor het Rheezeveld werd een herstelplan opgesteld en uitgevoerd.

Rondom de heidevelden bevonden zich donkere bospercelen met gelijksoortige aanplant van onder andere fijnspaar en douglas, beide uit circa 1930.

In 2005/6 waren de laatste gentiaanblauwtjes gezien en de laatste eitjes geteld.

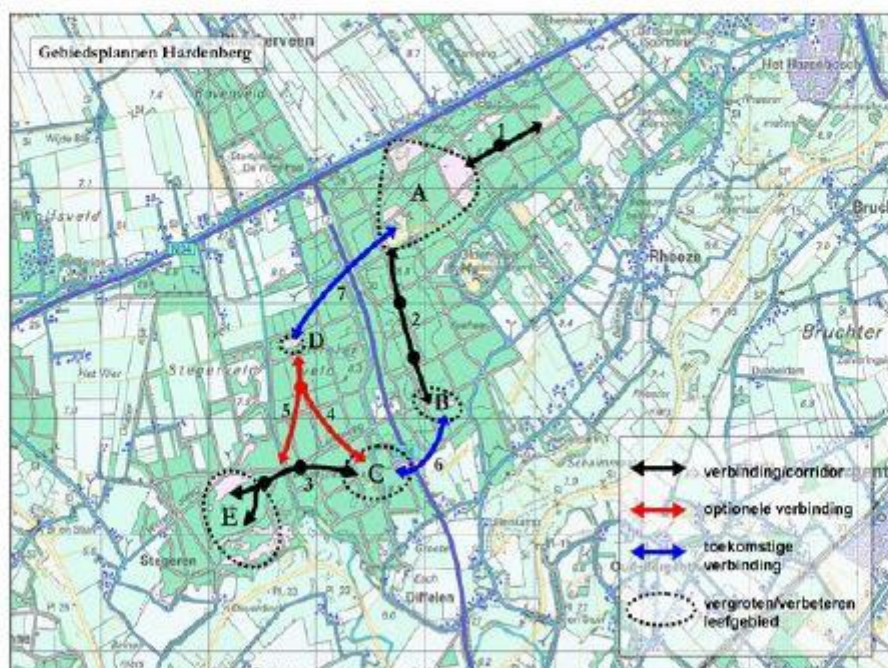
De aantallen van de levendbarende hagedis en adder liepen hard terug.

Reptielen hebben zonlicht nodig om te overleven.

In het gebied komen de hei-, poel- en bruine kikker voor, alsmede tussenvormen van de groene kikker.

Gezamenlijk gingen we het gebied in.

Voor vergroting van het leefgebied werden door houtkap grote zonnige open plekken met verspreide bomen en struiken in het bos gemaakt waardoor verschillende heideveldjes werden verbonden en de heide zich verder kan ontwikkelen.

We hoorden en zagen de boompieper als een parapluitje uit een boomtop neerdalen in deze gecreëerde openheid, voorheen aaneengesloten dicht bos.

Om opslag te voorkomen zijn op enkele plaatsen grote stobben gerooid, op andere niet. De stobben van bijvoorbeeld vogelkers en Amerikaanse eik blijven dan staan ten gunste van het leefgebied van onder andere reptielen, insecten en vogels.

Ook omringende bospercelen worden zo mogelijk niet in totaliteit gekapt. De tijd van aanplant van zelfde soorten die tot monocultuur leidt is hier geweest. Ook van kappen van een totaal perceel. Er wordt zo veel mogelijk gedund. Met behoud van levensbomen. Een dunningsronde vindt meestal eens in de 5 jaar plaats. Voor de variëteit van het leefgebied kan in een kapvlakte wat loofhout worden ingebracht.

Naast de al aanwezige Haarplas en vochtige gedeeltes werd in 2009 voor reptielen en amfibieën een poel gegraven en werd de openmaking gerealiseerd.

De natuur reageerde onmiddellijk op de veranderde omstandigheden.

Het aantal boomleeuweriken, boompiepers en roodborsttapuiten nam toe en er zijn dit jaar 1 of 2 broedgevallen van de nachtzwaluw geweest.

De klokjesgentiaan is weer volop terug in de omgeving waar geplagd is. Met enige kalkgift wordt de zuurtegraad ingeperkt en het kiemproces bevorderd.

Verder zagen we onder andere de kleine zonnedaauw, eenarig veenpluis, bruine snavelbies, moeraswolfsklauw en grondster. In een veenputje, het leefmilieu van de heikikker, de 3-stempelige snavelzegge. Van de vogels zagen we de roodborsttapuit (waarvoor in de heide boomtoppen moeten overblijven) en hoorden we de zang van de geelgors.

We zagen nestgaten van de zwarte specht in een beuk, waar boommarters in het algemeen graag gebruik van maken. In het grote omliggende gebied van SBB zijn momenteel 3 stelletjes van deze marters aanwezig. In het totale bosgebied van Hardenberg en Ommen samen zelfs 10 à 12. Een mooi aantal.

Adders in het Rheezeveld.

En in de Kampmanskuiltjes zagen we zowaar de eerste adder.

Een vrouwtje. In totaal werden tijdens de excursie vier vrouwtjes met de kenmerkende bruin/zwarte kleur gezien. De adder is levendbarend, maar voor de ontwikkeling van de eitjes in het lichaam hebben de vrouwtjes in deze tijd meer warmte, zonlicht nodig dan de mannetjes. De mannetjes verschijnen als eerste in het vroege voorjaar en worden dan veelvuldiger gezien dan de vrouwtjes. Verklaarbaar dus dat we nu alleen zonnende vrouwtjes aantreffen.

Ruud vertelde dat iedere adder als een “vingerprint” een unieke, herkenbare koptekening bezit.

Dick van Dorp, een adderkenner van het Heikerveld, maakt foto's van de adderkop om de populatie vast te stellen. Sinds enige jaren vindt geen achteruitgang meer plaats, maar is de adderpopulatie hier stabiel.

Op de terugweg naar de werkschuur, met links en rechts naast het bospad de tot monocultuur leidende adelaarsvarens, zagen we dicht bij ons de niet schuwe goudhaantjes en op de valreep nog de prenten van de das.

Het was een boeiende ochtend waarvoor de gidsen hartelijk worden bedankt.

Ammy Boonstra

Ruben Smit naar Hardenberg!

Bij camping De Zandstuve was het al aardig donker, maar gelukkig stonden er twee parkeerwachters wild met de armen te zwaaien en wezen ons naar de parkeerplaats. Na even zoeken en een rondje lopen werden we ontvangen en kregen we zelfs gebak vanwege het 30 jarig bestaan. Het belooft een spannende avond te worden want Ruben Smit kwam naar Hardenberg. De sfeer zat er goed in, handen werden geschud en er werd weer lekker bijgekletst. Intussen liep Ruben al door de gang, dus alles was goed voorbereid. De theaterzaal stroomde vol en voor we het wisten werden we meegezogen in de sfeervolle muziek. In het programma "Vroege Vogels" zie je Ruben altijd als een klein mannetje met warme muts, fluisterend en kruipend door fraaie natuur gebieden met de camera op zijn schouder. Ruben Smit staat voor het scherm en laat zien hoe de film "De Nieuwe Wildernis" tot stand gekomen is. Dit is geen makkelijke klus geweest, niets werd aan het toeval overgelaten. Ruben vertelde op boeiende wijze dat dieren karakters zijn en steeds weer terug kwamen in de film zonder ze al teveel te storen. De bron van al het leven begint onder water en alles wat daarboven groeit en leeft is van elkaar afhankelijk. Door deze film, waar ze jaren mee bezig zijn geweest, is Ruben zijn leven totaal veranderd. Het was een dure film en vaak moest je heel veel geduld hebben om net die ene shot te maken. Natuurlijk is het team waar Ruben mee samenwerkte een belangrijke schakel geweest tot de totstandkoming van deze boeiende film. Ademloos werd er naar Ruben geluisterd toen hij een tipje van de sluier oplichtte over zijn nieuwe projecten geïllustreerd door fraaie filmbeelden. Aan het einde van de boeiende presentatie van Ruben konden er nog enkele vragen worden gesteld die hij openhartig beantwoordde. Zijn gesigioneerde boeken werden gretig gekocht. Na afloop werd er nog druk nagepraat onder het genot van een hapje en een drankje. Al met al een zeer geslaagde en bijzondere avond.

Jacqueline.

Adm. Helfrichstraat 35, Hardenberg-Tel.0523-260476

- * Afdrukken van alle digitale foto bestanden (v/a 5 minuten)
- * Pasfoto's
- * Foto van Foto(zonder beeld verlies!)
- * Omzetten van kleur naar zwart/wit en/of bruintoon.
- * Samenvoegen van verschillende foto's.
- * Restauratie
- * Foto's van dia's
- * Scannen van dia's en op CD of DVD zetten
- * Verwijderen van kleurzwemen, achtergronden of storende elementen.
- * Professioneel scannen van 6x6 en 6x4,5 negatieven
- * Scannen van kleinbeeld negatieven

SPECTOR smartphoto

SERVICE- EN TANKCENTER DE GROOT

BRUCHTERWEG 99

7772 BK HARDENBERG

TEL.: 0523-261588

Natuursymposium 'Samen vernieuwen'.

Het NMO organiseerde dit jaar hun natuursymposium op de Lemelerberg.

Op 22 augustus hebben we tijdens het Natuursymposium Samen Vernieuwen op de Lemelerberg kunnen luisteren naar de lezing van Jan Jonker en een aantal sprekers van landelijke initiatieven. Drie leden van onze IVN afdeling namen deel aan dit symposium.

Het was een middagprogramma, in het theehuis 'De Lemelerberg'. Eerst kregen we een inspirerende lezing gehouden door prof.dr. Jan Jonker.

Jan Jonker is hoogleraar Duurzaam Ondernemen, werkt aan de Nijmegen School of Management van de Radboud Universiteit Nijmegen. Een bevoegde spreker met een innovatieve visie op duurzaam ondernemen. Daarna gingen we in groepen het bos en de hei door. Het natuurgebied **Lemelerberg** bestaat uit een stuwwal die zich ten westen van het Overijsselse Lemele en ten noordoosten van Lemelerveld bevindt. Het gedeelte dat Lemelerberg heet is ruim 60 meter hoog. De stuwwallen bij Lemele zijn gaaf van vorm en zeer representatief voor het glaciaire landschap in Nederland. Het natuurgebied de Lemelerberg is een divers gebied en bestaat dus uit bos en heide. Her en der in het bos of op de heide, op de berg, stonden sprekers om te vertellen over hun projecten. Enkele aansprekende projecten waren o.a.:

Federatie Broekpolder Vlaardingen

Inwoners en overheid werken samen aan de kwaliteit van de natuur.

Federatie Broekpolder is een uniek en bestuurlijk experiment waarin burgers samenwerken met het college van B&W en de gemeenteraad met als doel het verbeteren van de kwaliteit van de Broekpolder.

Dommelbind

Burgers nemen initiatief tot bescherming en aankoop natuur, terreinbeheerder financiert voor.

Drie inwoners van Boxtel namen in april 2013 het initiatief om het prachtige Dommeldalgebied van 6,5 ha aan te kopen voor €230.000,- om deze daarmee als natuurgebied te behouden. Het Brabants Landschap financierde de aankoop voor en de inwoners hebben tot 1 januari 2015 de tijd om het bedrag terug te betalen. Dit doen zij door middel van de verkoop van certificaten van €1000,-.

Vervolg op blz. 29

PEARLE

OPTICIENS

Pearle Opticiens Hardenberg
Fortuinstraat 3a
Tel. (0523) 27 16 10

www.kampeerenoutdoorreiling.nl
www.kampeer-winkel.eu

Hardenberg Almelo

Hardenberg
± 4000m²

Almelo
± 900m²

Ook voor onderhoud en schadeherstel aan uw caravan of camper,
kunt u terecht bij Kampeer & Outdoor Reiling Hardenberg.

Kijk voor de actuele **aanbiedingen** op www.kampeerenoutdoorreiling.nl

Hardenberg:

- In- en verkoop caravans
- Caravanonderdelen
- Verhuur caravans
- Kampeer artikelen
- Outdoor artikelen
- Kleding
- Wandelschoenen

Winkel / Caravans / Verhuur / Werkplaats

Hardenberg
Loswal 2
7772 TT
T 0523 260398

Winkel

Almelo
Hospitaalweg 4
7607 TW
T 0546 815647

De grootste kampeerwinkel van Overijssel!

Jammer genoeg begon het in de tweede helft van de middag hard te regenen. Wel een imponerend gezicht als je dan op de berg staat te luisteren naar een spreker en je ziet in de verte de zeer donkere luchten hangen boven Ommen. Een mooi contrast met de volop bloeiende heide. Dus maar snel naar het theehuis gewandeld, onderweg kwamen we de schaapskudde nog tegen, met hun vrouwelijke herder. In het theehuis stond er een borrel klaar met ganzenbitterballen, gemaakt door de keuken van het 'ongewenst dier'. Een middag om geïnspireerd te worden, te horen dat je soms dingen ook anders kunt doen, anders kunt denken en leven.

Baukje Reitsma en Lydia de Waard.

De mooiste en leukste APPS...

Het gaat in deze rubriek niet om de mooiste, of de meest complete APPS.

Het gaat erom dat de lezers elkaar informeren omtrent APPS die je al of niet tegen betaling kunt downloaden. De een gebruiksvriendelijker dan de ander.

De een informatiever dan de ander. Ook deze maand App's op het gebied van **duurzaamheid**:

De APP: Afvalscheidingswijzer : via de App op

www.afvalscheidingswijzer.nl . Je hoeft nooit meer te twijfelen over hoe je afval moet scheiden.

De APP : Weggooitest: wat gooit u jaarlijks weg aan voedsel en wat kunt u besparen? Download de App via milieucentraal.

De App: CO2 vergelijker: vergelijk de CO2 uitstoot tussen het reizen met de trein en met de auto via de website van milieucentraal.

Met dank aan Cor Blok.

Graag uw tips voor App's naar a.bentsink@vodafonevast.nl

Bakkerij Slatman

Bruchterweg 67
Hardenberg

Anerbeensweg 34
Ane/Gransbergen

Kurk en Fineervloeren | Behang | Houten vloeren
Kamerbreed Tapijt | Meubelstoffering | Laminaat
Gordijnen en Raamdecoratie | Schuifwandsystemen
Karpetten | Vinyl en Marmoleum | Slaapstudio

voor de totale woonbeleving...

Gramsbergerweg 62 Hardenberg
Tel: 0523 - 261 234
www.woonwinkelramaker.nl
info@woonwinkelramaker.nl

Nazomeran.

September was een prachtige maand en stilletjes hoop je dat het zo zal blijven. Buiten is alles groen en de vogels zitten in een voorjaarsroes. Maar augustus was koud en nat. Dat was het moment dat de boerenwaluwen besloten van de ene op de andere dag naar warmere oorden te vertrekken. Ze schijnen een tussenstop te maken in Griekenland. Janny kwam ze daar met honderden tegen. Maar de zomer kwam terug, net als de vlinders, alles wat maar kon vliegen en vrolijk kon zijn deed mee. Aan de overkant sprong een ree over het slootje en zocht het vertrouwde bos weer op. Een kolibrievlinder vliegt met haar snelle vleugelslag langs de witte Floxen en zelfs een witte vlinderstruik is favoriet, zou ze bewust voor witte bloemen kiezen? De dagen worden korter, de steenuil roept rond vijf uur in de morgen en gaat de strijd aan met zijn soortgenoten. Buiten is het druk, maïs en aardappelen gaan van het land want door het droge weer rijden de tractoren af en aan. Ondanks de drukte gebeurt er toch nog een wonder. Annet ziet vanuit haar cabine iets bewegen langs de kant en stopt de trekker. Plotseling vliegt moederfazant het veld over en het zoeken begint. Samen met Ina vindt Annet twee piepkleine fazantjes, jammer genoeg is het onmogelijk te achterhalen of er nog meer kleintjes zijn. Zo laat in het jaar nog. Aan het einde van het veld zetten ze de twee kleintjes weer neer, de moeder zit vast in de buurt. Ondertussen dendert de aardappelrooimachine over de “plek des onheils”. Een grappig klein licht bruin vogeltje dartelt in de struiken en in de vensterbank. Hij heeft een klein dun snaveltje en laat zich regelmatig zien maar vooral horen. Na lang zoeken en observeren blijkt het de fitis te zijn. Na het winterkoninkje zet ik dit vrolijke baasje hoog op mijn lijstje. Na al die heerlijke weken vol zonneschijn en buiten leven komt de herfst als een koude douche en moet je wel even wennen aan dikke jassen en stortregens. De harde wind blaast over de velden en de bladeren dwarrelen om je oren. Gelukkig is er nog genoeg te beleven buiten en gaan we er op uit zodra de zon weer doorbreekt.

De Bevert (Eerder Achterbroek)

Buitengroetjes,

Jacqueline

Paddenstoelen VVV

We kennen allemaal het VVV kantoor, maar dit is iets anders.

De V's staan voor:

Paddenstoelen die Vrienden zijn,

Paddenstoelen die Vernielers zijn,

Paddenstoelen die Vuilnismannen zijn.

Paddenstoelen hebben een belangrijke functie in de natuur. Veel soorten zijn actief bij het opruimen van afvalstoffen in de natuur, dit zijn de zogenaamde

saprofieten, de vuilnismannen dus. Andere soorten maken bomen ziek, dit zijn de parasieten, de vernielers. Een derde groep vormt de mycorrhiza-paddenstoelen. Deze soorten gaan een samenwerkingsverband aan met een boomsoort. Ze onttrekken suikers aan de bomen, maar leveren de bomen in ruil daarvoor andere voedingsstoffen en water dat zij met hun fijne wortels veel beter kunnen opnemen dan de bomen. Ze zijn dus vrienden van de bomen.

11 Oktober ging een groep nieuwsgierige natuurliefhebbers onder leiding van Gert en Geertje het bos in op zoek naar de VVV-ers.

We vonden zo'n 50 soorten. Vele kleintjes, maar die doen er ook toe in deze wondere wereld. Deze Beuk op het landgoed De Groote Scheere wordt vernield door de reuzenzwam.

Baukje Reitsma

Vogelweetje 53

De **houtsnip** (*Scolopax rusticola*) behoort tot de familie van de strandlopers, maar hij leeft in het bos. Daar krijg je hem echter praktisch nooit te zien. Overdag trekt hij zich namelijk terug in de dichte ondergroei en bovendien heeft hij een perfecte schutkleur. Daar maakt hij met het nestelen ook dankbaar gebruik van. Met z'n wat bruin gestreepte verenpak maakt hij z'n nest op de grond tussen afgevalen bladeren en daarbij valt hij totaal niet op. Bij verstoring zal hij ook pas op het laatste moment opvliegen.

Als de vogel tussentijds het nest verlaat dan dekt hij de nagenoeg wit gekleurde eieren toe met afgevalen blad zodat het nest praktisch onvindbaar is. In onze omgeving komt de houtsnip nog voor in de Staatsbossen en in het natuurgebied Collendoorn.

Vogelweetje 54

De **grote fregatvogel** (*Fregata minor*) is een echte zeepiraat. Hij steelt namelijk vaak het voedsel wat andere vogels hebben opgedoken. Dit gedrag wordt ook wel **kleptoparasitisme** genoemd. Hoewel de fregatvogels boven zee leven en hun kostje opscharrelen, zullen ze zelf nooit in het water komen. Mocht dit wel eens gebeuren dan komen ze er niet meer uit en zijn ze ten dode opgeschreven. Ze hebben namelijk geen vetklier

en daardoor wordt het verenpak direct vol water gezogen, zodat ze niet meer uit het water omhoog kunnen komen.. Ze pakken hun voedsel dus vanaf het wateroppervlak of ze pikken de buit in van Jan van Genten, zeesternen en andere vogels. Op Curacao zag ik dat de fregatvogels met meerdere exemplaren achter een vissersboot zweefden. Dit was voor de wachtende mensen aan de wal een teken dat de vissers goed hadden gevangen en een deel van de vis reeds op zee schoon maakten. Waarbij het afval over boord werd gekieperd en door de fregatvogels werd opgepikt.

Een bijzondere eigenschap bij de fregatvogels is dat de mannetjes tijdens de balts een keelzak kunnen opblazen. Dit doen ze vooral om indruk te kunnen maken op een aanstaande bruid.

De 5 soorten fregatvogels komen boven alle wereldzeeën voor, behalve in Europa. Toch is de Amerikaanse soort wel eens als dwaalgast waargenomen in Frankrijk en in Schotland.

=

Drie kleine vogeltjes

Ineens waren ze daar, drie fraaie kleine vogeltjes. Ook al woont Ina hier al achttien jaar, ze had ze nog nooit in haar tuin gezien. Ze scharrelden vliegensvlug tussen de struiken door en

maakten hoge piepgeluidjes.

Ze waren op een meter afstand te bewonderen en doodstil bleef Ina staan. De drie waren druk in de weer, op zoek naar voedsel. Hun kopjes hadden felgele en oranje kruintjes. Vandaag was dat echt een kadootje, drie goudhaantjes in haar najaarstuin.

JSje

GRENZLAND MARKT **G**
www.grenzland-markt.de

Naturrasendünger von CUXIN

CUXIN Grün-Kalk fein

Gekörnter, einfach
streubarer Spezialkalk
für Rasen und Ziergarten.
Vorbeugend gegen
Versauerung. Mit hohem
Magnesiumanteil für eine
schöne Grasnarbe.

20 kg
für 200 - 400 qm

CUXIN Mikro- rasen- Dünger

Vertikutieren nicht
mehr notwendig!

- Mit indirekter Wirkung
gegen Moos und Filz.
- Mit lebenden Mikro-
organismen, die
Rasenfilz zersetzen.
- Lässt Ihren Rasen
wieder atmen.

20 kg
für 200 qm

CUXIN Rasendünger Spezial

- Mit Langzeitwirkung
- Minigran®:
streut besser und
staubt weniger

10 kg
für 250 qm

Dorfstraße 22 **Wielen** Tel. 05948 / 93460

Mededeling van de redactie.

Loekie v.d. Schoor komt ons redactieteam versterken. In De Hommel van februari 2015 zal zij zich aan jullie voorstellen.

De winter komt, het wordt weer koud
De kachels moeten weer gaan branden
Heeft U nog wel voldoende hout?
Het IVN heeft weer genoeg voorhanden

Onze prijzen zijn nog steeds:
Eiken/beuken €50; gemengd €40 per m³
Bringen in Hardenberg kost €7 extra per
vracht van 2 m³

IVN leden krijgen €5 per m³ korting
Interesse? Bel 06-20009596
Mailen mag ook: wiebetolman@ziggo.nl

IVN HARDENBERG-GRAMSBERGEN
VERENIGING VOOR NATUUR EN MILIEU-EDUCATIE
(ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40062389)

Erelid: Kor te Velde

Samenstelling bestuur

Voorzitter:	Vacature
Vice-voorzitter/ excursies :	John Roeden, Broekdijk 7, 7695 TB Bruchterveld, tel.: 0523-231161, e-mail: roeden@xs4all.nl
Secretaris:	Baukje Reitsma, Anerveenseweg 25, 7788 AG Anerveen, tel. 0524-562444, secretariaat@ivnhardenberg.nl
Penningmeester:	Hans Soer, Bovenmaat 29, 7772 JG Hardenberg, tel. 0523-261095, e-mail: penningmeester@ivnhardenberg.nl
2e secretaris:	Aart Bentsink, Kleine Pollen 33, 7772 KJ Hardenberg, tel. 0523-266360, e-mail: a.bentsink@vodafonevast.nl
Bestuurslid/ jeugd zaken:	Yolande v.d. Aa, Zwanebloem 11, 7772 MT Hardenberg, tel. 0523-260722, e-mail: yvanderaa@ziggo.nl
Bestuurslid/ ledenadministratie:	Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER Hardenberg, tel. 0523-264726, e-mail: jannyleenheer@online.nl

Ledenadministratie: Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER, Hardenberg,
tel. 0523-264726, e-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Redactie de Hommel: Jacqueline Slootweg, Lambert Zandman en Loekie v.d. Schoor
Adres: Boerendijk 14, 7691 PB Bergentheim
tel. 0523-250893, e-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Contactpersonen van onze IVN afdeling:

Vogels algemeen:	vacant	
Zangvogels (nestkasten):	Familie Lambers	0524-562067
Stenuilen:	vacant	
Roofvogels:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Weidevogels:	Bert Stegeman	06-53232567
Wilde planten:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bomen:	Herman Hijink	0523-267661
Excursies:	John Roeden	0523-231161
Natuurgebieden:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vlinders:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bijen:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vleermuizen:	Jan van Hoek	0523-267269
Padden, amfibieën:	Marinus Oogjes	0523-263661
Paddenstoelen:	Geertje van der Berg	0523-683585
Landschapsonderhoud:	Wiebe Tolman	0523-261005
Redactie De Hommel:	Jacqueline Slootweg	0523-250893
Publiciteit:	John Roeden	0523-231161
E-mailadres vereniging:	secretaris@ivnhardenberg.nl	
Website:	ivnhardenberg.nl	

**hardenberg
gramsbergen**

Vermiljoen houtzwam

Blauwe Brigade

De Hommel wordt gedrukt bij De Printsjob in Hardenberg

Redactieadres:
Boerendijk 14
7691 PB Berghem

Iedere natuurliefhebber is van harte welkom bij het IVN!

U ontvangt dan 5 x per jaar ons afdelingsblad "De Hommel" en 4 x per jaar het blad in kleur "Mens en Natuur" van het landelijke IVN.

U mag gratis meedoen aan alle excursies en andere IVN verenigingsactiviteiten en U kunt meedoen aan ons vrijwilligerswerk.

U ondersteunt onze vereniging met de volgende contributietarieven per jaar.

Leden € 17.50, huisgenoot-leden € 6.00, 3e uit één gezin € 3.00.

Jeugdleden € 6.00, 2e uit één gezin € 3.00.

Donateurs € 10.00.

Het lidmaatschapsjaar loopt vanaf 1 januari t/m 31 december. Opzeggingen vóór 15 november bij de ledenadministratie die bijgehouden wordt door mevr. Janny Leenheer (adresgegevens zie vorige pagina). De contributie wordt jaarlijks per automatische incasso geïnd. Het lidmaatschap vangt aan zodra de door u getekende machtigingskaart door de ledenadministratie is ontvangen.

Ons IBAN bankrekeningnummer is: NL24 RABO 0384977006.